

Εφετείο Αθηνών 6064/1990,

Πηγή: ΝοΒ 38/90 σελ. 1452

Περίληψη: Ατύχημα (Εργ.). - Σύνταγμα. - Ηθική βλάβη. - Εργατικό ατύχημα. αν ο παθών υπάγεται στην ασφάλιση του ΙΚΑ ο εργοδότης απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση αποζημιώσεως, εκτός αν το ατύχημα οφείλεται σε δόλο του εργοδότη ή προστηθέντος από αυτόν, οπότε υποχρεούται να καταβάλει τη διαφορά μεταξύ της προβλεπόμενης από το ΙΚΑ αποζημίωσης και της αποζημίωσης κατά το κοινό δίκαιο. Τούτο ισχύει και για τον κύριο κτίσματος όπου εκτελούνται οικοδομικές εργασίες. - Η ρύθμιση δεν είναι αντισυνταγματική. - Ευθύνη για αποκατάσταση ηθικής βλάβης εφόσον υπάρχει οποιασδήποτε μορφής πταίσμα. Αν υπάρχει ευθύνη περισσότερων για χρηματική ικανοποίηση αυτοί ευθύνονται εις ολόκληρον. - Η συνυπαιτιότητα του παθόντος λαμβάνεται ελεύθερα υπόψη για τον καθορισμό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος ο κ. Ε. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Εισηγητής ο κ. Γ. ΡΗΓΑΣ, εφέτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Ν. Αγραφιώτης, Κ. Κουραμπάς, Λ. Διαμάντης

Από τις διατάξεις των άρθρ. 34 § 2 και 60 § 3 α.ν. 1846/51 "περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων", συνδυαζόμενες με τις διατάξεις του άρθρ. 16 § 1, 3 ν. 551/14 που κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24.7/25.8.1920 "περί κωδικοποίησης των νόμων περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχήματος εν τη υπηρεσία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων", σαφώς συνάγεται ότι όταν ο παθών από ατύχημα που προκλήθηκε εξαιτίας βίαιου συμβάντος κατά την εκτέλεση της εργασίας ή με αφορμή την εργασία (εργατικό ατύχημα) υπάγεται στην ασφάλιση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), τότε ο εργοδότης απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση για αποζημίωση του εργαζομένου, δηλαδή απαλλάσσεται τόσο από την ευθύνη για αποζημίωσή του σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού δικαίου (ΑΚ), όσο και από την προβλεπόμενη κατά τις διατάξεις του ν. 551 ειδική αποζημίωση και μόνο αν το ατύχημα οφείλεται σε δόλο του εργοδότη ή προσώπου που έχει προστηθεί από τον εργοδότη, ο τελευταίος έχει την υποχρέωση να καταβάλει στον παθόντα εργαζόμενο την από το άρθρ. 34 § 2 α.ν. 1846 προβλεπόμενη διαφορά μεταξύ του ποσού της σύμφωνα με το κοινό δίκαιο οφειλόμενης αποζημίωσης και του ολικού ποσού των παροχών που λόγω του ατυχήματος χορηγεί στον εργαζόμενο το ΙΚΑ. Από τις ίδιες διατάξεις εξάλλου συνάγεται ότι, η παραπάνω απαλλαγή αφορά όχι μόνο την περίπτωση που το ατύχημα προκλήθηκε από συνέργεια ή παράλειψη του εργοδότη ή του εργαζομένου (παθόντος) αλλά και την περίπτωση που προκλήθηκε από ενέργεια ή παράλειψη προσώπου που είχε προστηθεί από τον εργοδότη, καλύπτει δε η απαλλαγή αυτή και την περίπτωση της "ειδικής" αμέλειας, δηλαδή την περίπτωση κατά την οποία το ατύχημα οφείλεται στο ότι δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών σχετικών με τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων. Έτσι ο εργαζόμενος, που είναι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ και υπέστη εργατικό ατύχημα, δικαιούται στις παραπάνω (εκτός δόλου) περιπτώσεις μόνο τις παροχές που χορηγούνται από το ΙΚΑ (ad hoc, ΟΛΑΠ 1117/86 ΝοΒ 35. 891). Η ρύθμιση αυτή δεν είναι αντισυνταγματική διότι έχει τεθεί από λόγους γενικότερου συμφέροντος για την προστασία της εθνικής οικονομίας (ad hoc ΑΠ 307/86 ΝοΒ 35. 22), συνάδει δε με τη διάταξη του άρθρ. 22 § 4 του Συντάγματος κατά το οποίο το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως ο νόμος ορίζει, τέτοιος δε νόμος κατά βάση είναι ο α.ν. 1846/51. Πάντως ο παθών από εργατικό ατύχημα που οφείλεται σε πταίσμα, επομένως και σε οποιασδήποτε μορφής αμέλεια του εργοδότη ή των προσώπων που αυτός έχει προστήσει στην υπηρεσία του, έχει το δικαίωμα να απαιτήσει σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρ. 299, 914, 922, 926 και 932 ΑΚ, να του καταβάλει ο εργοδότης χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προκάλεσε το ατύχημα, αφού ως προς την αξίωση αυτή του εργαζομένου, ο εργοδότης δεν καλύπτεται από το ΙΚΑ (ΑΠ 1117/86 ΝοΒ 35. 891, ΕλλΔνη 22. 113 όπου και η αγόρευση του Εισαγγελέα Κ. Σταμάτη ΕφΑθ 8324/87 ΝοΒ 35. 1255). Κατά τις διατάξεις του άρθρ. 8 § 5 α.ν. 1846, εργοδότες θεωρούνται κατ' αρχήν τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου) για λογαριασμό των οποίων τα υπαγόμενα στην ασφάλιση του ΙΚΑ πρόσωπα παρέχουν την εργασία τους (περ. α), ειδικά όμως για τις οικοδομικές εργασίες που εκτελούνται με μεσολάβηση τρίτων προσώπων (μηχανικών, εργολάβων, υπεργολάβων) ως εργοδότες θεωρούνται για μεν την καταβολή των προς το ΙΚΑ οφειλόμενων εισφορών ("εργοδοτικών") οι κύριοι των κτισμάτων που ανεγείρονται, συμπληρώνονται, μεταρρυθμίζονται ή κατεδαφίζονται, για δε την εφαρμογή της § 9 του άρθρ. 26 (εφοδιασμός με ασφαλ. ταυτότητα, τήρηση καταστάσεων κλπ.) και οι εργολάβοι ή υπεργολάβοι με τους οποίους οι εργαζόμενοι έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας (§ γ). Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι προκειμένου περί

οικοδομικών εργασιών ως εργοδότης, από την άποψη της εφαρμογής των διατάξεων του νόμου περί κοινωνικών ασφαλίσεων, θεωρείται τόσο ο κύριος του έργου ("πλάσματικός εργοδότης" κατά την ΑΠ 1117/86, ό.π.) όσο και εκείνος που έχει αναλάβει τις οικοδομικές εργασίες (μηχανικός, εργολάβος, υπεργολάβος) και έχει συνάψει την εργασιακή σύμβαση με τους εργαζόμενους στο οικοδομικό έργο. Επομένως, τόσο ο κύριος του έργου όσο και ο εργοδότης του εργαζόμενου που υπέστη εργατικό ατύχημα κατά την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, δηλ. εκείνος με τον οποίο ο εργαζόμενος είχε συνάψει την εργασιακή σύμβαση, απαλλάσσονται μεν από τις υποχρεώσεις καταβολής αποζημιώσεως εξαιτίας εργατικού ατυχήματος, όταν ο εργαζόμενος είναι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ, ευθύνονται όμως αν υπάρχει πταίσμα, για τη χρηματική ικανοποίηση του παθόντος, επειδή δε για την ίδια ζημία ευθύνονται παράλληλα περισσότεροι, κατά το άρθρ. 926 ΑΚ ενέχονται εις ολόκληρον.

Από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν, ένας για κάθε διαδικο, στο Πρωτοδικείο (βλ. το 2315/89 πρακτικό συνεδριάσεως του ΜΠρΑθ) και από όλα τα έγγραφα τα οποία οι διάδικοι επικαλούνται και προσάγουν αποδείχτηκαν τα εξής: Η δεύτερη εναγομένη (και ήδη εκκαλούσα) Φ.Μ.** είναι ιδιοκτήτρια ακινήτου που βρίσκεται στο Περιστέρι Αττικής. Στις αρχές του 1987, η εναγομένη έλαβε σχετική οικοδομική άδεια προκειμένου να κατασκευάσει "προσθήκες α' ορόφου, εμφύτευση υποστηλωμάτων και αλλαγή στέγης στο υπάρχον ισόγειο" του παραπάνω ακινήτου της, στο οποίο ήδη υπήρχε σιδηροκατασκευή (μεταλλική στέγη, μεταλλικά υποστυλώματα και δύο συρόμενες μεταλλικές θύρες) την οποία είχε κατασκευάσει η ΟΕ "Π.Μ.*", εταίρος της οποίας ήταν ο ήδη πρώτος εναγόμενος (και εκκαλών) Π.Μ.** Λόγω της προηγούμενης συνεργασίας τους (κατασκευή της σιδηροκατασκευής), η δεύτερη εναγομένη ανέθεσε μέσω του συζύγου της, ο οποίος ενεργούσε κατ' εντολή της, την εκτέλεση του έργου για το οποίο είχε λάβει την προαναφερόμενη άδεια στην ΕΕ (ήδη) "Π. και Γ.Μ.** και Σία", ομόρρυθμος εταίρος της οποίας ήταν ο 2ος εναγόμενος, αλλά και σ' αυτόν ατομικά, να κατασκευάσουν τον από οπλισμένο σκυρόδεμα σκελετό του υπό ανέγερση εργοστασίου επί της οδού Λ.** 6, Περιστέρι, όπως προκύπτει από το σχετικό, με χρονολογία 29.8.88 συμφωνητικό, στο οποίο ο πρώτος εναγόμενος Π.Μ.** συμβάλλεται και ατομικά. Για να αρχίσει το έργο κατασκευής του από οπλισμένο σκυρόδεμα σκελετού ήταν απαραίτητη η αφαίρεση της υπάρχουσας μεταλλικής στέγης. ο σύζυγος της εναγομένης ενεργώντας πάντα κατ' εντολής της, συμφώνησε προφορικά με τον πρώτο εναγόμενο να αναλάβει αυτός (και η προαναφερόμενη ΕΕ) τις απαιτούμενες εργασίες. Στις 7.9.88 ο πρώτος εναγόμενος, αφού παρέλαβε τα κλειδιά του ακινήτου, ανέθεσε στον ενάγοντα και τον Φ.Τ.**, τους οποίους απασχολούσε με σχέση εξαρτημένης εργασίας, να αφαιρέσουν την προαναφερόμενη μεταλλική στέγη. Από το σύνολο του αποδεικτικού υλικού, επανεκτιμώμενου και από το δικαστήριο τούτο, σαφώς συνάγεται ότι μεταξύ του ενάγοντος και του πρώτου εναγομένου (και της προαναφερόμενης εταιρίας) υπήρχε σύμβαση εξαρτημένης εργασίας (βλ. καταστάσεις ασφαλίσεως προσωπικού εταιρίας στο ΙΚΑ), είναι δε αδιάφορο το αν η αμοιβή του ενάγοντος για τη συγκεκριμένη εργασία της αφαίρεσης της στέγης είχε συμφωνηθεί κατ' αποκοπή, αφού δεν αποκλείεται η αμοιβή του εργαζόμενου να καθοριστεί κατ' αποκοπή (648 εδ. β ΑΚ). Ενώ ο ενάγων, μαζί με τον προαναφερόμενο Φ.Τ.**, είχαν αρχίσει τις εργασίες για την αφαίρεση της στέγης και ειδικότερα αφού είχαν αφαιρέσει φύλλα "ελενίτ" τα οποία είχαν συγκεντρώσει σε στοίβες προκειμένου να συνδεθούν και να μεταφερθούν στο έδαφος από γερανοφόρο όχημα, η στέγη υποχώρησε και ο ενάγων έπεσε από ύψος 6,5 περίπου μέτρων στο έδαφος με συνέπεια το σοβαρό τραυματισμό του (ρήξη σπληνός, θλαστικό τραύμα κεφαλής, θλαστικό τραύμα αριστ. αντιβραχίου, παραπληγία από νωτιαίο shock, βλ. την 2011/89 ιατροδ. έκθεση). Με σχετική καθυστέρηση, οφειλόμενη στο ότι ο πρώτος εναγόμενος δεν είχε παραδώσει στους εργαζόμενους τα κλειδιά του εργοστασίου, μεταφέρθηκε στο ΚΑΤ (Κηφισιά) όπου υπέστη σπληνεκτομή (βλ. την 24226/88 γνωμάτευση ΚΑΤ). Με απόφαση της αρμόδιας Υγειον. Επιτροπής του ΙΚΑ, ο ενάγων κρίθηκε, εξαιτίας του παραπάνω ατυχήματος, ανάπηρος σε ποσοστό 67% μέχρι της 21.9.90 και έλαβε την αντίστοιχη αναπηρική σύνταξη (βλ. σχετικό έγγραφο ΙΚΑ). Το ατύχημα οφείλεται σε υπαιτιότητα (αμέλεια) του πρώτου εναγομένου ο οποίος **α)** δεν είχε καλέσει - πριν από την έναρξη των εργασιών - τον επιβλέποντα το έργο πολ. μηχανικό Δ.Χ.** για να διαπιστώσει αν είχαν τηρηθεί οι κανόνες ασφαλείας που επιβάλλονται από το άρθρ. 19 π.δ. 778/80 "περί των μέτρων ασφαλείας κατά την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών", **β)** δεν είχε λάβει κανένα από τα μέτρα αυτά (τα οποία βλ. αναλυτικώς αναφερόμενα στο παραπάνω άρθρο με το χαρακτηριστικό τίτλο "εργασίες επί στεγών", κυρίως δεν είχε φροντίσει για την κατασκευή δαπέδου εργασίας, **γ)** δεν είχε παραδώσει στους εργαζόμενους τα κλειδιά του εργοστασίου, τα οποία του είχε παραδώσει ο σύζυγος της 2ης εναγομένης, οπότε η μεταφορά του παθόντος στο νοσοκομείο να γίνει χωρίς καθυστέρηση. Υφίσταται όμως και συνυπαιτιότητα του ενάγοντος ο οποίος εκτός του ότι, αν και είχε πείρα τέτοιων εργασιών, δέχτηκε να αρχίσει την εργασία για την αφαίρεση της στέγης χωρίς προηγουμένως να έχουν ληφθεί τα απαραίτητα προστατευτικά μέτρα, προκειμένου να διευκολυνθεί στην εκτέλεση της εργασίας του, αντί να μεταφέρει τα φύλλα "ελενίτ" από τη στέγη στο έδαφος με τα χέρια προτίμησε να τα συγκεντρώσει σε στοίβες (ντάνες) ώστε να αποκομίζονται από το γερανοφόρο όχημα με αποτέλεσμα να επιβαρυνθεί δυσανάλογα η στέγη και να υποχωρήσει. Αντίθετα δεν αποδείχτηκε κανένα πταίσμα της 2ης εναγομένης στην επέλευση του ατυχήματος δεδομένου ότι αυτή δεν είχε καμία ανάμειξη στην εκτέλεση των εργασιών. Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα και το είδος αμελείας του

εναγομένου, την οικονομική και την κοινωνική κατάσταση των μερών (επιχειρηματίας και εργάτης έγγαμος με επτά ανήλικα παιδιά), τη βαρύτητα του τραυματισμού και τη συνακόλουθη ανικανότητα του ενάγοντος προς εργασία, αλλά και το συντρέχον πταίσμα του τελευταίου, κρίνει ότι το ποσό το οποίο πρέπει να του επιδικαστεί ως χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προξενήθηκε είναι 1.000.000 δρχ. Εφόσον ο ενάγων είναι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ και το ατύχημα δεν οφείλεται σε δόλο δεν δικαιούται, σύμφωνα με όσα έχουν εκτεθεί στη σκέψη ΙΙΙ, τα λοιπά αιτούμενα προς αποζημίωσή του ποσά. Κρίνοντας το Πρωτοδικείο ότι το ποσό της χρηματικής ικανοποίησης του ενάγοντος έπρεπε να προσδιοριστεί σε 1.600.000 δρχ. και ότι για την καταβολή του ήταν εις ολόκληρον υπόχρεοι και οι δύο εναγόμενοι, εσφαλμένα εκτίμησε τις αποδείξεις. Γι' αυτό η μεν έφεση του ενάγοντος πρέπει να απορριφθεί ως κατ' ουσίαν αβάσιμη, να γίνουν όμως δεκτές οι εφέσεις των εναγομένων. Συνακόλουθα η εκκαλούμενη απόφαση θα εξαφανιστεί και το δικαστήριο τούτο, κρατώντας και δικάζοντας την αγωγή (535 ΚΠολΔ), **α)** θα την απορρίψει ως κατ' ουσία αβάσιμη καθόσον αυτή στρέφεται κατά της δεύτερης εναγομένης, **β)** θα την δεχτεί ως εν μέρει κατ' ουσίαν βάσιμη καθόσον αυτή στρέφεται κατά του πρώτου εναγομένου τον οποίο και θα υποχρεώσει να καταβάλει στον ενάγοντα το προαναφερόμενο ποσό του 1.000.000 δρχ. με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής μέχρι την εξόφλησή του, κατά τη γενική διάταξη του άρθρ. 346 ΑΚ που ορίζει ότι ο οφειλέτης, και αν δεν είναι υπερήμερος, οφείλει νόμιμους τόκους ατότου επιδόθηκε η αγωγή για το ληξιπρόθεσμο χρέος.

Ως προς τα δικαστικά έξοδα:

α) μεταξύ ενάγοντος-εκκαλούντος και εναγομένης-εκκαλούσης πρέπει, και για τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, να συμψηφισθούν επειδή υπήρχαν εύλογες αμφιβολίες ως προς την έκβαση της δίκης (179, 183 ΚΠολΔ),

β) ως προς τα λοιπά βαρύνουν τον πρώτο εναγόμενο ο οποίος χάνει τη δίκη, αλλά επειδή η αγωγή εν μέρει μόνο γίνεται δεκτή θα επιβληθούν μειωμένα όπως ορίζεται στο διατακτικό (178 § 1, 183 ΚΠολΔ).